

Les lletres

L'*Humanisme català*, per Martí de Riquer.

L'Editorial Barcino, benemèrita per tota la seua llarga actuació cultural, ha publicat —número 105 de la "Collecció Popular Barcino"— un assaig degut a Martí de Riquer sobre l'humanisme català comprés entre els anys 1388 i 1494.

Després de donar el concepte de l'humanisme, el caràcter trecentista del mateix i els seus antecedents, Riquer classifica les obres, els autors i els períodes de l'humanisme a casa nostra. Els nostres humanistes produïren obres originals, d'entre les quals ens és grat citar el *Raonament entre Escipió e Aníbal*, d'Antoni Canals, i *Vuit faules*, de Roïç de Corella. També produïren, naturalment, traduccions: Sant Agustí, Aristòtil, Ciceró, Lucà, Ovidi, Sèneca, Titus Livi, Virgili, entre molts altres autors clàssics a més a més de Petrarca i Boccaccio.

Martí de Riquer cita com a humanistes valencians Antoni de Canals, Nicolau Quilis, nat a Morella, Antoni de Vilaragut, Lluís de Fenollet i Roïç de Corella. (No s'oblidi que l'assaig del qual parlem només estudia l'humanisme fins l'any 1494 i, per tant, la producció d'un Vicià, per exemple, ja no és tinguda en compte, així com la de Joan Lluís Vives, per l'obra del qual la Península Ibèrica col·labora en l'humanisme internacional del segle XVI.) I fa nortar molt encertadament la prioritat de l'humanisme català respecte al francès i a l'espanyol.

El nostre humanisme "ja existix en 1396 —*Corbaccio*, de Franch, *Sèneca*, de Vilaragut, *Ovidi*, de Nicolau, *Apologia*, de Metge— i es manifesta esponent abans d'entrar al segle XV en la restant producció de Bernat Metge i en la d'Antoni Canals".

Cal remarcar este fet cultural i cal divulgar-lo ab les mateixes paraules d'un espanyol, Menéndez y Pelayo, qui en la seua *Historia de la poesia castellana en la Edad Media*, diu: "El renaixement llatí en les comarques de Llevant d'Espanya s'avançà en mig segle respecte a Castella." També és anterior en mig segle a l'humanisme francès de tal manera que el nostre país fón el segon on florí este moviment cultural —el primer fón Itàlia— i Espanya traduí les *Tragèdies*, de Sèneca, *Paradoxa*, de Ciceró, i *Pharsalia*, de Lucà, aprofitant les versions en la nostra llengua.

el pròleg i la traducció de l'epístola *De modo bene vivendi*, que titula *Carta de Sant Bernat a sa germana*.

Riquer, en el capítol següent, estudia, com correspon a un treball tan acurat, les traduccions de les tragèdies de Sèneca fetes per Vilaragut, que són: *Tiestes*, *Troianes*, *Medea*, *Agamemnon*, *Hèscules furios*, *Tebairis*, *Hipòlit* i *Edip*. I en els següents, Nicolau Quilis, Ferran Valentí, Pere Llopis, Lluís de Fenollet, qui traduí la *Història d'Alexandre*, de Quint Curci, i l'obra preciosíssima —i preciosista— de Joan Roïç de Corella.

Magnífic, doncs, este volum de Martí de Riquer, tan preparat per a estos estudis. L'assaig monogràfic present és d'una gran utilitat i més ara que al Principat i a València tenim editorials com la "Bernat Metge", "Els Nostres Clàssics", "Els Nostres Poetes" i la "Sèrie Popular de Clàssics Valencians", de L'Estel, que han publicat i que han de publicar moltes, per no dir totes, les obres que constituïxen el fons de l'humanisme de la nostra terra i en la nostra benvolguda llengua.

CARLES SALVADOR

Una trentena de pàgines ocupa en el llibre de Riquer l'estudi sobre Bernat Metge, el famós humanista, paràgrafs del qual foren copiats en el *Tirant lo Blanch*. Seguíx després l'estudi del dominicà frai Antoni Canals, el deixeble de Sant Vicent Ferrer. Canals, a més a més del *Diàleg entre Escipió e Aníbal* abans esmentat, traduí els *Factorum*, de Valeri Màxim, *De Providentia*, de Sèneca, i féu

